

**CULTURA SECURITARĂ A PERSOANEI PRIN PRISMA
ACORDULUI DE ASOCIERE A REPUBLICII MOLDOVA
CU UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN CONTEXTUL
PANDEMIEI DE COVID-19¹**

**SECURITY CULTURE OF THE PERSON THROUGH THE PRISM
OF THE ASSOCIATION AGREEMENT OF RM – EU IN THE CONTEXT
OF THE COVID-19 PANDEMIC**

SERGHEI SPRINCEAN²,

doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

CZU 327.39(4+478)
323.269.3:369.8 (478)
323:616-036.21/.22(478)

Cultura securitară și siguranța persoanei este necesar să fie amplificate în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, mai cu seamă în condițiile pandemiei actuale de COVID-19. Cel mai important document politic încheiat de către diplomația de la Chișinău cu Uniunea Europeană – Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, semnat la 27 iunie 2014, presupune instaurarea unui nivel înalt al protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, inclusiv prin intermediul instituirii unor mecanisme de fortificare a culturii securitate și a abilităților cetățenilor de a se proteja contra diversității de riscuri securitare. O nouă dimensiune a căpătat acest deziderat stipulat în Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în condițiile pandemiei actuale de COVID-19, atunci când întregul sistem securitar a fost pus la mare încercare, subminându-se fundamentele unei bune funcționări a societății umane atât pe Mapamond cât și în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: cultură, securitate, Acord de Asociere RM-UE, siguranța persoanei, securitate umană, pandemia COVID-19

The security culture and security of the person need to be amplified in the context of the European integration process of the Republic of Moldova, especially in the conditions of the current COVID-19 pandemic. The most important political document concluded by Chisinau diplomacy with the European Union – the Agreement of Association of RM with the EU, signed on June 27, 2014, involves the establishment of a high level of protection of fundamental human rights and freedoms, including through the establishment of several mechanisms for strengthen the security culture and the ability of citizens to protect themselves against a wide diversity of security risks. A new dimension was acquired by this desideratum stipulated in the RM-EU Association Agreement in the conditions of the current pandemic of COVID-19, when the entire security system has been put to the test, undermining the foundations of a good functioning of human society both at the World scale, as well as in the Republic of Moldova.

Keywords: culture, the Republic of Moldova – European Union Association Agreement, person's safety, human security, COVID-19 pandemic

Introducere

Mai multe aspecte legate de domeniul culturii sunt aduse în prim-plan într-o serie de articole ale Acordului de Asociere care preconizează cooperarea strânsă dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, cum ar fi art. 109, unde se menționează domeniile culturii, educației, sănătății

1 Comunicarea este elaborată în cadrul proiectelor de cercetare: 20.80009.1606.05 *Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană*; 20.70086.13/COV *Atenuarea impactului negativ al pandemiei COVID-19 asupra funcționalității instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova*.

2 E-mail: sprinceans@yahoo.com

etc., ca fiind fundamentale în cadrul cooperării transfrontaliere dintre Republica Moldova și vecinii săi, mai cu seamă cu România – stat de frontieră a Uniunii Europene [1 p. 244]. Implementarea Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană presupune intensificarea procesului elaborării și implementării deciziilor referitor la diverse aspecte ale politicii interne sau externe, în vederea ridicării nivelului de civilizare a sociumului din Republica Moldova în concordanță cu asemenea valori precum toleranța și echitatea, deschizând noi perspective de dezvoltare socială, cu repercusiuni inevitabile în toate sferele vieții, atât celei individuale cât și vieții în comun [2 p. 141].

Noi priorități impuse de pandemia COVID-19 în procesul de implementare a Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană

Majoritatea aspectelor îngrijorătoare și controversate care sunt direct legate de domeniul culturii securitare comportă modul contemporan de viață al omului ca proces de definire și valorificare a funcțiilor sale psihosociale, a abilităților și calităților ideale spre care ar trebui să tindă ființa umană în contextul social dominat de interese de grup, naționale sau globale [3 p. 82]. În contextul istoric contemporan a fost promovat tot mai mult conceptul de securitate umană, căruia i s-a atras o atenție deosebită din partea lumii științifice, de politicieni, de practicieni în diverse domenii ale vieții sociale [4 p. 76]. Problematika securității umane preocupă constant, pe parcursul a mai bine de două decenii, pe cei mai versați cercetători din diverse domenii ale științei, iar aportul acestora s-a dovedit a fi de o importanță crucială în procesul de elaborare, dezvoltare și promovare a acestei noțiuni, pe lângă contribuția organismelor internaționale și mondiale [5 p. 101].

Condițiile pandemice actuale impun accelerarea procesului de modernizare și ajustare la imperatiile timpului a sistemului de asigurare a securității umane și siguranței persoanei, care devine o preocupare complexă și multidimensională, încorporând reconceptualizarea securității personale a individului, culturii securității și securității culturii, pe lângă reconfigurarea securității politice și economice, securității mediului ambiant, a sănătății, a alimentației și a comunității [6 p. 122]. Acest aspect devine tot mai actual în contextul în care concepția securității umane a fost elaborată în conexiune directă cu teoria societății riscului, în cadrul căreia un rol deosebit se acordă securizării persoanei [7 p. 264].

Omul se definește, în cel mai vast sens, drept o ființă bio-psiho-socială, prin urmare, securitatea umană, inevitabil, trebuie să se refere la cele trei componente ale naturii sale: la aspectele biologic, spiritual și social [8 p. 7]. Cultura umană include și preocupările de asigurare a securității înțeleasă la scară de stat, la scară internațională, dar și la nivelul individului, a persoanei, fiind impusă să graviteze, în acest ultim caz, în jurul categoriilor de bunăstare și asigurare a demnității personale, convergente concepției securității umane [9 p. 150]. Securitatea umană își propune protecția persoanelor în mod individual, dar și ca totalitate de persoane, ca o comunitate socială cu specificul său irepetabil și cu toate elementele sale componente, prin asigurarea condițiilor de viață și de trai, a necesităților spirituale, inclusiv a năzuințelor fundamentale.

Republica Moldova interferează la nivel instituțional, normativ, valoric sau civilizațional cu spațiului intercultural european, inclusiv în formatul determinat prin Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, semnat la 27 iunie 2014 [10]. Prioritățile Acordului sunt determinate de specificul societății din Republica Moldova, de necesitățile ei de modernizare. În contextul actualei pandemii de COVID-19, prioritățile securitare și necesitățile de fortificare a culturii securității persoanei capătă noi valențe prin prisma obiectivului de implementare a Acordului.

Totuși, sistemul asigurării siguranței persoanei și drepturilor omului în Republica Moldova continuă să se dezvolte haotic și fără de un scop bine stabilit de guvernanți sau societate, fiind influențat permanent de obligațiile externe asumate de Republica Moldova sau de interesele de cartel ale unor grupuri de interese cu acces direct la procesul decizional [11 p. 46]. Astfel că, pentru o dezvoltare

sustenabilă a Republicii Moldova, devine stringent necesară implementarea unor modele optime și eficiente, în principal, europene de asigurare practică, la nivel cotidian și individual, a siguranței și securității cetățeanului, pentru a reduce din dominarea vieții sociale și politice din Republica Moldova de elemente criminale și de corupție.

În consecință, dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova, ca parte a spațiului european, cu noi valențe și perspective, în contextul actualei pandemii de COVID-19, determină o revalorizare a necesităților primare ale individului, inclusiv a necesității sale de siguranță și securitate personală, pentru un dialog intercultural mai facil și eficient într-un spațiu intercultural european, menit să devină, și cu eforturile societății din Republica Moldova, un fief al armoniei, securității, dezvoltării și prosperității.

Cultura securitară și securitatea culturală în contextul pandemiei de COVID-19

Problematica securității culturale, ca un aspect de o importanță crucială pentru securitatea umană, devine tot mai importantă ca obiect de cercetare pentru mai multe discipline contemporane, cum ar fi culturologia, studiile de securitate, filosofia socială, sociologia culturii etc., aducând în discuție inclusiv problematica securității spirituale. Securitatea culturală (cultural safety) trebuie înțeleasă mai mult ca element component al asigurării identității personale a cetățeanului, iar securitatea spirituală face conexiunea dintre spațiul public și cel intim al persoanei pe care le plasează într-un context asigurat de orice intervenții perturbatoare negative din afară [12 p. 177].

În șirul lung de premise și condiții de fundamentare și promovare a concepției securității umane, atât la nivel mondial cât și la nivel național, în Republica Moldova se impune și pandemia COVID-19, care s-a abătut asupra Terrei la finele anului 2019. În așa fel, condițiile extreme și situațiile excepționale impuse de pandemia COVID-19 au condus, pe de o parte, la testarea și verificarea vechilor teorii și ipoteze din domeniul securității umane, iar pe de altă parte, la fundamentarea și generarea de noi construcții teoretice, verificate și testate în practică, cu referință la perspectivele de soluționare mai eficiente și mai fezabile a unor probleme importante legate de sfera securității umane și siguranței persoanei, scoase în evidență și exacerbate de pandemia actuală de COVID-19, uneori până la un nivel apropiat de cel tragic și catastrofal.

Preocupările colective pentru cultura securitară s-au materializat în adoptarea unui cadru normativ și formarea structurilor instituționale abilitate cu promovarea securității umane. Actualmente, politicile publice din Republica Moldova trec printr-un proces de triere și verificare a sustenabilității prin prisma prevederilor și priorităților Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, care a fost semnat la 27 iunie 2014.

Cultura securitară la nivel colectiv se referă și la contracararea amenințărilor și riscurilor, atât la nivel personal, dar și la nivel colectiv și internațional. În acest ultim caz, modelele de anihilare și diminuare a principalelor riscuri și amenințări, care sunt parte componentă a culturii securitare regionale europene, sunt reflectate și în Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, fiind promovate și în cultura securitară din Republica Moldova. Chiar începând de la art. 1 al Acordului de Asociere, continuând cu Titlul II „Dialogul politic și reformele, cooperarea în domeniul politicii externe și de securitate”, sunt stabilite elementele culturii securitare în concordanță cu valorile securitare reflectate și în Strategia de Securitate a Uniunii Europene, și în Conceptul Strategic al NATO, adoptat la Summitul NATO de la Washington 1999, dar și în Strategia de securitate a României și Ucrainei, ambii vecini ai Republicii Moldova, fapt care influențează tangențial cultura securitară la nivel colectiv și instituțional din Republica Moldova. Astfel, printre aceste amenințări de securitate se regăsesc: terorismul internațional; proliferarea armelor de distrugere în masă; conflictele regionale; transformarea instituțiilor statului în structuri statale slabe (weak state) sau eșuate (failed states) sau riscul transformării unor state tinere în asemenea forme statale falimentare. În contextul globalizării,

amplificată de pandemia COVID-19, poziționarea geografică a unui stat și distanța fizică au scăzut ca importanță, iar rolul tehnologiilor a crescut cu viteză, amplificând la scară globală diverse conexiuni și contacte, comunicarea și schimbul de informații.

Totodată, e nevoie de remarcat faptul că informarea populației de către autorități nu poate fi un scop în sine, ci este nevoie să devină o normă în condițiile unor relații democratice în societate. Pe de altă parte, o informare adecvată necesită să fie transpusă într-un acord sau mandat acordat, de exemplu, în rezultatul scrutinelor electorale. Informarea populației cu privire la principalele decizii politice în stat, inclusiv referitor la politica externă, e cazul să devină un factor suplimentar pentru asumarea adecvată și responsabilă de către alegători a votului lor în alegeri. Totodată, nerespectarea acestui imperativ al acordului informat, inclusiv în viața politică, în relațiile internaționale, poate duce la nerespectarea reciprocă a drepturilor și libertăților și, deci, la acumularea unor tensiuni social-politice, care, în condiții democratice, pot genera retragerea încrederii alegătorilor și pierderea mandatului de către factorii de decizie, iar în condiții nedemocratice – la instabilitate sociopolitică și revolte populare.

Aplicarea principiului acordului informat în viața politică din Republica Moldova se prezintă a fi o modalitate eficientă de protecție a integrității opiniei publice și a moralității tradiționale a societății din Republica Moldova contra impunerii paternaliste a unor soluții, remedii și perspective de concluzionare, în cazul unui șir de probleme și subiecte de dezbateri publice induse și generate artificial, prezentate și promovate prin intermediul mașinăriei de război mediatic de care se poate face abuz în multe cazuri legate de propagarea diverselor interese în acest areal sociopolitic. În așa fel, considerăm că promovarea culturii acordului informat al cetățeanului individualizat, dar și a comunităților locale, precum și a autorităților publice centrale referitor la diverse aspecte ale problemelor interne, dar și în vederea găsirii unor căi optime de promovare a intereselor naționale ale Republicii Moldova pe scena politică internațională, nu doar justifică procesul de culturalizare a tagmei autohtone a politicienilor și factorilor de decizie, dar și contribuie la o mai clară delimitare și clasificare, de factură democratică și transparentă, a diverselor tendințe de modernizare în arealul sociopolitic din Republica Moldova.

Concluzii

Amenințările globale în evoluție au dobândit capacitatea de a influența politica statelor și activitatea instituțiilor democratice, iar prin aceasta și cultura securitară, ca parte a conștientului colectiv. Aceste amenințări globale constituie atât o expresie a proliferării unor fenomene negative care se amplifică în condițiile globalizării cât și o consecință directă a gestionării ineficiente a schimbărilor și evoluțiilor politice, economice și sociale profunde care s-au produs în Europa Centrală, de Est și de Sud-est în procesul de dispariție a regimurilor comuniste. Convențiile internaționale, cum ar fi Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, nu aveau cum să facă abstracție de aceste realități, atrăgând, la această etapă de evoluție a situației, mai mult formal, și Republica Moldova în procesul de integrare europeană ca aderare la standardele europene în toate domeniile sociale.

Inevitabil, pentru a avea suficient suport social și capacitate de organizare în vederea ieșirii din criza legată de pandemia COVID-19, guvernele statelor autoritare, corupte, nedemocratice sau ineficiente vor fi nevoite să se pătrundă de o anumită responsabilitate față de propria perpetuare la guvernare, dacă nu de bunăstarea populației și vor fi nevoite să facă uz de implementarea principiilor drepturilor omului, ale securității umane și siguranței persoanei, dar și de acordarea unei atenții sporite celor mai marginalizate segmente ale populației, în contextul unui proces global al liberalizării și democratizării, care ar veni să echilibreze și să umanizeze actul de guvernare după etapa incipientă de abordare a consecințelor pandemiei de sporire a autoritarismului și de cvasi-militarizare a mecanismelor civile de guvernare. O guvernare eficientă, mai ales în condițiile crizei

post-pandemice, necesită un grad înalt de solidaritate socială, de participare a maselor largi la implementarea politicilor și strategiilor de ieșire din criza creată, de cooperare și colaborare a acestor guverne naționale, ca emanații ale sistemelor cu o democrație precară cum e cea din Republica Moldova, cu mai mulți actori geopolitici regionali și globali hiperactivi și tot mai prezenți pe scena sa politică internă.

Vom conchide că, dezideratele și prioritățile Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană sunt determinate de specificul societății din Republica Moldova, de necesitățile de modernizare ale ei și nu au fost impuse ca niște standarde prestabilite, străine culturii noastre. În contextul actualei pandemii de COVID-19, prioritățile securitare și necesitățile de fortificare a culturii securității persoanei capătă noi valențe prin prisma obiectivului de implementare a Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană.

Referințe bibliografice

1. SPRINCEAN, S. Sporirea securității și siguranței persoanei și progresul domeniului culturii ca deziderate ale Acordului de Asociere RM-UE. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2021, nr. 1 (38), pp. 243–248. ISSN 2345-1408. ISSNNe 2345-1831.
2. SPRINCEAN, S. Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. In: *Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare*. Coord. V. Juc. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2016, cap. 10, pp. 139–155. ISBN 978-9975-3043-2-0.
3. FRUNZETI, T. *Globalizarea securității*. București: Ed. Militară, 2006. ISBN 978-9733-2071-9-1.
4. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica: monografie*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”. 2017. ISBN 978-9975-53-589-2.
5. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S. Importanța componentei educaționale în procesul de asigurare a securității umane. In: *Performanța în educație: factor-cheie în asigurarea securității umane: materialele conf. șt.-practice int., 9-10 oct., 2020*. Academia de Administrare Publică, Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2020, pp. 97–104. ISBN 978-9975-3492-0-8.
6. SPRINCEAN, S. Politica securității umane în condițiile pandemiei Covid-19. In: *Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare: materialele conf. șt. int. 6–7 noiem. 2020*. Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2020, pp. 119–125. ISBN 978-9975-56-805-0.
7. SPRINCEAN, S. Libertatea individuală și siguranța persoanei ca imperative didactice. In: *Tradiție și perspective în didactica modernă*. Alba Iulia: Aeternitas, 2020, vol. 4, pp. 263–268. ISBN 978-606-613-210-7.
8. ПОТТЕР, В.Р. *Глобальная биоэтика: движение культур к более жизненным утопиям с целью выживания*. В: Практична філософія. 2004, nr. 1, с. 4–14. ISSN 2415-8690.
9. SPRINCEAN, S. Cultura securitară ca fundament al bunăstării societății. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2019, nr. 2 (35), pp. 148–153. ISSN 2345-1408. ISSNNe 2345-1831.
10. Legea Republicii Moldova pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte: nr. 112 din 02.07.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 185–199.
11. SPRINCEAN, S. The role of civil unity in the process of ensuring human security in the Republic of Moldova. In: *Правовые аспекты нациестроительства в России: история и современность: материалы Всерос. науч. конф. с междунар. участием*. (Саранск, 17 апреля 2020 г.). Саранск: ЮрЭксПрактик, 2020, с. 44–51. ISBN 978-5-907071-28-5.
12. SPRINCEAN, S. Componenta socio-culturologică a securității umane în contextul dezvoltării sustenabile a sociumului. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2017, nr. 2 (31), pp. 176–183. ISSN 2345-1408. ISSNNe 2345-1831.